

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З УКРАЇНОЮ

Гусар Ольга Анатоліївна

к.ю.н., доцент кафедри конституційного і адміністративного права
Національний авіаційний університет

Устинова Ірина Петрівна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного і адміністративного права
Національний авіаційний університет

Толкачова Ірина Анатоліївна

к.ю.н., доцент кафедри конституційного і адміністративного права
Національний авіаційний університет

Міжнародні фінансові організації вже досить давно зайняли своє місце в Україні серед установ, які фінансово підтримують нашу країну, надають технічну допомогу з метою проведення необхідних реформ, а також здійснюють необхідний контроль, для підтримки та розвитку державних і недержавних підприємств в різних галузях економіки, і звісно зміцнення фінансового сектору в цілому. Однак треба додати, що майбутній розвиток співпраці України з МФО неможливий без значних змін та перегляду сьогоденної концепції відносин та здійснення комплексного удосконалення основних елементів механізму валютно-фінансової системи.

Підтримка України у міжнародних фінансових організаціях зумовлена такими чинниками: по-перше, Україна як держава на даний час фактично не має реального доступу на міжнародні фінансові ринки. Зовнішнє фінансування вона може отримати переважно з офіційних джерел. По-друге, політика Фонду, яка проводиться в Україні і пов'язана з грошовою підтримкою, спрямована на стабілізацію соціально-економічної ситуації в Україні. Кредити, що залучаються від МВФ, використовуються для підтримки курсу національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу України і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання у країні. Без проведення програми економічних перетворень фінансова підтримка з офіційних джерел не має сенсу, бо в цьому разі позичкові кошти використовуватимуться на фінансування тільки поточних проблем платіжного балансу, які без реформування економіки - збільшуються.

Відносини МВФ з Україною, як і з іншими пострадянськими республіками, будуються відповідно до трьох типами програм [8]. Програма першого типу створена спеціально для цих країн і країн Східної Європи. Вона є своєрідною підготовчою програмою, відносно простою у своїх вимогах.

Виконання такої програми не потребує складного інвестиційного апарату в країні. Це первісна програма - програма системної трансформації економіки (Systemic Transformation Facility - STF), реалізація якої дає змогу країні і Фонду співпрацювати.

Наступний крок - це досить стандартна програма, яка називається «стенд-бай» (Stand-by). Це програма короткострокового фінансування. Як правило, вона триває від 12 до 13 місяців і спрямована на здійснення першочергових заходів, необхідних для досягнення макроекономічної стабілізації.

Після реалізації цієї програми країна може укласти з МВФ угоду про програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF). Вона розрахована три роки і спрямована на закріплення досягнень початкової стабілізації за програмою «стенд-бай». Одночасно значно більше уваги приділяється структурним змінам в економіці, тим елементам, які становлять основу подальшого економічного зростання.

Міжнародним валютним фондом була розроблена програма шести етапного фінансування та кредитування України. Починаючи з 2014 року всі програмні питання між сторонами виконувалися в повному обсязі. Необхідно зазначити, що від постійного взяття кредитів суттєво збільшується зовнішня заборгованість, а значить збільшення зовнішнього боргу.

Співпраця України з МВФ має ряд позитивних і негативних наслідків. Позитивними наслідками є: впровадження реформ, метою яких є стабілізація української економіки і повернення на шлях зростання; зменшення дефіциту державного бюджету і поліпшення ситуації з платіжним балансом; стабілізація валютно-обмінного курсу гривні та посилення банківської системи; збільшення золотовалютних резервів Національного банку України, що в ідеалі, має дозволити істотно покривати імпорт; реструктуризація частини зовнішнього боргу.

До негативних наслідків співпраці України з МВФ можна віднести: кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи; витрачання коштів на фінансування дефіциту державного бюджету; зростання зовнішнього боргу держави; підвищення тарифів, які платить населення, в тому числі за газ і ін; фактично, повна зовнішня залежність від зовнішніх кредиторів; впровадження реформ, призводить до збіднення держави (розпродаж державних підприємств, розпродаж земель); збільшення рівня інфляції; вся фінансово-соціальна і економічна політика країни залежить від чергового траншу. [1].

Пріоритетні напрямки співробітництва МБРР з Україною містяться у відповідних Стратегіях допомоги групи Світового банку Україні – серед середньострокових програмах, що визначають обсяг, структуру, загальні принципи діяльності цієї організації в Україні та затверджуються Радою директорів Світового банку. Остання Стратегія партнерства з Україною на період 2018– 2023 рр. була ухвалена 3 жовтня 2018 р. Радою виконавчих директорів Світового банку. Стратегія передбачає програму інвестиційного кредитування на рівні 500 млн. дол. США щорічно. Очікується, що Міжнародна фінансова корпорація (IFC) з власних джерел надаватиме кредити в сумі до 400 млн. дол. США на рік [3].

Слід відзначити, що основними секторами впровадження стратегії партнерства є наступні: муніципальна інфраструктура, енергетичний сектор, земельна реформа, державні фінанси, державний сектор, управління соціальним страхуванням, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища.

Можна констатувати, що поглиблення протиріч в розвитку світової фінансової системи, нездатність існуючої міжнародної фінансової архітектури запобігти глобальним і регіональним фінансовим катаклізмам і ефективно протидіяти насталим кризам викликає необхідність більш повного використання внутрішніх чинників у вирішенні боргових проблем. Особливого значення набуває вироблення національної стратегії управління державними кредитно-борговими відносинами, що враховує політику міжнародного співтовариства і використовує світовий досвід.[2]

Існує точка зору, що Україна в перспективі взагалі могла б відмовитися від державних зовнішніх запозичень. Її прихильники роблять виняток лише для соціальних проєктів, фінансування яких з бюджету буде неможливо. Однак з огляду на політичний курс країни відносно України з МФО, очевидно, в найближчі роки не припиняться, але при цьому, необхідно розуміти, що можлива їх істотна трансформація.

Слід зазначити, що надається МВО фінансова допомога, по суті, відноситься до розряду суверенних запозичень (урядових позик). Суверенні запозичення - це крайній захід, до якої керівництво країни вдається, як правило, лише у виняткових випадках.

Вихідна невідповідність суверенних запозичень полягає, перш за все, в тому, що виплата відсотків і погашення основної частини боргу здійснюється з доходів держбюджету, в той час як такі позики не виробляють фінансової норми прибутку. Крім того, як неодмінну умову для отримання фінансування, Фонд висуває уряду країни-позичальника ще й політичні вимоги. Дана обставина істотно ускладнює внутрішню ситуацію в Україні, яка змушена звернутися до МВФ за фінансовою підтримкою.

Отже, подальша співпраця з міжнародними фінансовими організаціями на економічно і політичних вигідних для України умовах вигідною назвати складно, але у с а м і т н е н н я і не взяття участі у глобалістичних світових процесах не може дати в подальшому відповідного статусу гравця на європейському та світовому полі.

Треба додати, що зараз все частіше в стосунках міжнародних фінансових організаціях і держав-членів виникають ситуації, коли економічні та навіть політичні переваги членства держави в таких МВФ і Групі Світового Банку перекреслюються мінусами жорсткого курсу, який міжнародні організації проводять по забезпеченню досягнення цілей, визначених їх установчими актами, а їх стратегія співпраці з державою-членом все більше нагадує втручання у внутрішні справи і іноді починає суперечити національним інтересам держави по реалізації національної стратегії її економічного розвитку.

Саме право повинно служити засоби упорядкування відносин державного боргу й підвищення ефективності інструменту державного боргу в рішенні державних завдань за допомогою фіскальної, розподільної, контрольної та

стимулюючої функції. Сьогодні дослідження впливу зовнішнього боргу України є актуальним, і в подалі має вплинути на удосконалення відносин України з міжнародними фінансовими організаціями. Комплексне вирішення проблеми внутрішнього і зовнішнього державного боргу з урахуванням запропонованих заходів буде слугувати розвитку державних фінансів і поліпшенню фінансового становища України.

Література:

1. Устинова І.П., Кузьмін А.Р. ПРАВОВА ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЯК КОМПОНЕНТОМ ЄВРОІНТЕГРЦІЇ. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: 2020, № 4(57), С. 96-103.

2. Мицюк С. В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями / С. В. Мицюк, В. В. Мегей // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – Вип. 12. – С. 31–38.

3. Міжнародний валютний фонд URL: <https://mof.gov.ua/uk/mvf> (дата звернення 20.04.2021 р.)